

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

PL. ÚS 16/2011-33

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 23. februára 2011 v pléne zloženom z predsedníčky Ivetty Macejkovej a zo sudcov Jána Auxta, Petra Brňáka, Ľubomíra Dobríka, Ľudmily Gajdošíkovej, Juraja Horvátha, Sergeja Kohuta, Jána Lubyho, Milana Ľalíka, Lajosa Mészárosa, Marianny Mochnáčovej, Ladislava Orosza a Rudolfa Tkáčika o sťažnosti M. P., zastúpenej advokátom Mgr. M. K., B., za účasti I. H., T., pre namietanú neústavnosť a nezákonnosť volieb starostu obce Trebichava konaných 27. novembra 2010 takto

r o z h o d o l :

Voľby starostu obce Trebichava konané 27. novembra 2010 vyhlasuje za neplatné.

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením č. k. PL. ÚS 16/2011-16 z 12. januára 2011 prijal podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na ďalšie konanie sťažnosť M. P. (ďalej len „sťažovateľka“), za účasti I. H. (ďalej len „odporkyňa“ alebo „zvolená starostka“), ktorou sťažovateľka namieta neústavnosť a nezákonnosť volieb starostu obce Trebichava konaných 27. novembra 2010 (ďalej aj „napadnuté voľby“).

2. Sťažovateľka vo svojej sťažnosti uviedla, že v napadnutých voľbách kandidovala na funkciu starostu obce Trebichava. Jej jediným protikandidátom bola odporkyňa, ktorá pôsobila vo funkcii starostu aj v predchádzajúcom volebnom období. Sťažovateľka sa domáha vyslovenia neplatnosti týchto volieb, pretože podľa jej názoru boli napadnuté voľby neústavné a nezákonné z týchto podstatných dôvodov:

2.1 Sťažovateľka napáda predovšetkým „hlasovanie mimo volebnej miestnosti“.

Podľa tvrdenia sťažovateľky „v deň konania volieb predseda miestnej volebnej komisie v Trebichave p. J. G. a jej dvaja členovia p. Š. P. a p. L. K. umožnili najmenej štyrom voličom voliť do prenosnej volebnej schránky na miestach, ktoré sa nenachádzali v územnom obvode volebného okrsku, pre ktorý bola miestna volebná komisia zriadená, konkrétne išlo o mesto B. a obec S.“. ... Z uvedeného „vyplýva ako nepochybné, že volebná komisia postupovala v priamom rozpore s § 31 ods. 6 prvá veta zákona č. 346/1990 Zb. o voľbách do orgánov samosprávy obcí. ... Volebná komisia v rozpore s týmto ustanovením umožnila prinajmenšom štyrom voličom, aby akt hlasovania vykonali nielen mimo volebnej miestnosti, ale aj mimo územného obvodu volebného okrsku, pre ktorý bola táto komisia zriadená. S prihliadnutím na skutočnosť, že rozdiel hlasov medzi oboma kandidátkami na starostu obce Trebichava bol len štyri hlasy, je zrejmé, že tento nezákonný postup komisie mohol ovplyvniť výsledky volieb na starostu obce.“ ...

2.2 Sťažovateľka ďalej namieta „hromadné prihlasovanie sa na trvalý pobyt v čase krátko pred konaním volieb“.

V súvislosti s touto námietkou sťažovateľka uviedla, že „do volebných zoznamov a na kandidátku do obecného zastupiteľstva boli zapísaní občania, ktorí boli na trvalý pobyt v obci prihlásení účelovo pred voľbami. Ide o občanov, ktorí vlastnia v katastrálnom území obce rekreačné domy, no trvalo sa v obci nezdržiavajú. V obci Trebichava má trvalý pobyt 43 občanov, pričom počet osôb zapísaných v zoznamoch voličov je 39. V obci bolo na trvalý pobyt účelovo, v snahe ovplyvniť výsledok volieb v prospech odporkyne, v čase krátko pred konaním volieb prihlásených 8 občanov, čo predstavuje približne 20 % zapísaných voličov.

Po intervencii odporkyne ako starostky v predchádzajúcom volebnom období došlo k predaju obecného pozemku niektorým z týchto osôb, bez súhlasu vlastníkov susediacich pozemkov, aj napriek tomu, že poslanci obecného zastupiteľstva trvali na ich písomnom súhlase. Títo občania boli následne, s cieľom ovplyvniť výsledok volieb v prospech odporkyne, prihlásení na trvalý pobyt v obci. ...

V spojitosti s uvedeným skutkovým stavom je nepochybné, že (i) v tomto prípade nebol dodržaný legitímny cieľ, aby orgány samosprávy obce mali právo voliť len obyvatelia obce, t. j. tí, ktorí v obci trvale žijú, a teda tvoria (relatívne) trvalú súčasť tamojšieho územného spoločenstva, a že (ii) došlo k takým aktivitám kandidáta na funkciu starostu v spojitosti s predmetnými voľbami, ktoré na základe zneužitia liberalizácie právnej úpravy hlásenia (trvalého) pobytu občanov (zákon č. 253/1998 Z. z. o hlásení pobytu občanov Slovenskej republiky a registri obyvateľov Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov) smerujú k tomu, aby sa týchto volieb mohli zúčastniť aj také osoby, ktoré trvalo žijú mimo územia obce, a teda netvoria, resp. v skutočnosti nechcú tvoriť trvalú súčasť tohto územného spoločenstva fyzických osôb (obyvateľov obce).“.

Na základe uvedených skutočností sťažovateľka navrhla, aby ústavný súd o jej sťažnosti nálezom rozhodol, že „voľby starostu obce Trebichava, konané dňa 27. novembra 2010, sú neplatné“, a uplatnila si aj trovy právneho zastúpenia.

3. Sťažovateľka na podporu svojich tvrdení priložila k volebnej sťažnosti najmä zápisnicu miestnej volebnej komisie o výsledku volieb, čestné vyhlásenia troch členov miestnej volebnej komisie, ako aj čestné vyhlásenie voliča.

3.1 Zo zápisnice miestnej volebnej komisie o výsledku volieb starostu obce Trebichava z 27. novembra 2010 vyplýva, že počet osôb zapísaných v zozname voličov je 39 a počet platných hlasovacích lístkov odovzdaných pre voľby starostu obce bolo 32. Zvolená starostka z celkového počtu 32 platných hlasov získala 18 hlasov a sťažovateľka získala 14 hlasov. Členovia volebnej komisie J. G. (predseda), A. K., L. K., Š. P. a A. Ž. zápisnicu miestnej volebnej komisie o výsledku volieb starostu obce podpísali bez výhrad.

3.2 Z čestného vyhlásenia L. K., člena volebnej komisie vyplýva, že: *„Svojím podpisom potvrdzujem, že ako člen Okrskovej volebnej komisie v obci Trebichava, dňa 27. 11. 2010 som s volebnou urnou a hlasovacími lístkami opustil volebný okrskok. Mimo obvodu volebného okrsku volili štyria voliči zapísaní vo volebných zoznamoch obce Trebichava.“* Členky volebnej komisie A. K. a A. Ž. vo svojom čestnom vyhlásení svojimi podpismi potvrdzujú, že *„... traja členovia volebnej komisie opustili volebný obvod obce Trebichava s prenosnou volebnou urnou a hlasovacím lístkami“*. Z čestného vyhlásenia voličky a zároveň kandidátky na poslanca obecného zastupiteľstva K. D. vyplýva, že v deň volieb volila v obci S., teda mimo obvodu volebného okrsku, *„... kde za mnou prišli členovia okrskovej volebnej komisie ...“*.

4. Z fotokópií prihlasovacích lístkov na trvalý pobyt vyžiadaných z obecného úradu vyplýva, že v roku 2010 sa na trvalý pobyt v obci prihlásilo osem občanov, a to konkrétne: P. J., M. J. a Ing. I. J. - všetci prihlásení 19. novembra 2010, Ing. I. S., Ing. Z. S., A. S. a J. H.–všetci prihlásení 1. októbra 2010 a J. Ď.–prihlásený 23. novembra 2010.

5. Z evidencie odhlásených obyvateľov obce vedených na obecnom úrade vyplýva, že obyvatelia obce P. J., M. J. a Ing. I. J. sa 28. decembra 2010 odhlásili z trvalého pobytu v obci.

6. Na základe výzvy sa zvolená starostka podaním doručeným ústavnému súdu 25. januára 2011 vyjadrila k predmetnej sťažnosti, pričom uviedla, že podľa jej názoru neporušila zákony. Nebola členkou volebnej komisie a po svojom odvolení nebola vo volebnej miestnosti. K osobám prihláseným na trvalý pobyt v obci uviedla, že prihlásené osoby spĺňali všetky zákonné podmienky a obecný úrad nemal žiadne zákonné dôvody

odmietnuť ich prihlásenie, pričom ani nemožno nijako dokázať, že tieto osoby dali svoj hlas práve jej. K predaju pozemkov obce uviedla, že tento prebehol pred viac ako troma rokmi a boli splnené všetky zákonné podmienky predaja.

II.

7. Plénom ústavného súdu poverený sudca spravodajca vykonal na Obecnom úrade v Trebichave 21. januára 2011 výsluchy svedkov.

8. Z výpovede svedka J. G., ktorý bol predsedom miestnej volebnej komisie, vyplýva, že voľby prebiehali bez vážnejších nedostatkov. Na voľbách sa zúčastnilo 39 voličov, voľby dopadli v prospech pani H. 18:14. K voľbám do prenosnej volebnej schránky uviedol, že bol s volebnou urnou za voličmi v B. a v S. v dobrej viere, keďže ho o to niekoľkokrát požiadali. V B. bol s ďalším členom volebnej komisie Š. P. za A. M. a za jeho ženou I. M., a boli tiež u Š. Ď., keďže menovaná má vysoký vek a nemohla prísť k voľbám. V S. bol s členom volebnej komisie L. K. za pani K. D., ktorá ho o 18.45 h požiadala telefonicky z dôvodu, že nemohla odísť z práce.

9. Svedok L. K., člen volebnej komisie, uviedol, že v deň volieb sa volebná komisia zišla pred 7.00 h, pričom jeho úlohou ako člena volebnej komisie bolo „iba kontrolovať“, ako prebiehajú voľby. K hlasovaniu do prenosnej volebnej urny dodal, že členovia volebnej komisie navštívili v B. voličov A. M., I. M. a Š. Ď. a v S. voličku K. D. O 20.00 h sa otvorila prenosná urna, I. H. (zvolená starostka, pozn.) bola v miestnosti, predseda volebnej komisie vysypal hlasovacie lístky a starostka sedela v miestnosti a písala. Potom sa triedili hlasy. Aj svedok triedil a spočítaval hlasy. Pani zvolená starostka získala 18 hlasov a pani P. získala 14 hlasov.

10. Z výpovede svedkyne A. K., členky volebnej komisie, vyplýva, že ráno pred začatím volieb sa dostavila do zasadačky obecného úradu, kde prebiehali voľby, sadla si za stôl a spolu s A. Ž. krúžkovali mená voličov, ktorí sa dostavili k voľbám. Voľby prebiehali štandardným spôsobom a volilo sa aj do prenosnej volebnej schránky, pričom sa s ňou išlo

aj do B. a do S. Svedkyňa bola prítomná pri sčítavaní hlasov, pričom zvolená starostka bola taktiež prítomná pri tomto sčítavaní. Predseda volebnej komisie J. G. čítal hlasy a zvolená starostka robila čiarky, ostatní členovia komisie boli prítomní a kontrolovali priebeh.

11. Z výpovede svedkyne K. D. vyplýva, že v deň volieb bola v práci na P. v S. Pretože jej pracovná doba mala trvať asi do 21.00 h, pred 19.00 h zavolala J. G., aby prišli za ňou do S., pretože chcela voliť, ale pracovné povinnosti jej to neumožnili. K pracovnému času v deň volieb uviedla, že pracovala ráno od 5.00 h do 11.00 h a večer od 15.30 h do 21.00 h. Medzičasom nešla voliť z dôvodu, že sa domnievala, že voľby sú do 22.00 h, ale keď sa dozvedela, že to tak nie je, zavolala predsedovi volebnej komisie, či by nemohli prísť za ňou s urnou do S.

12. Svedkyňa J. B., zamestnankyňa obecného úradu, uviedla, že medzi jej pracovnú náplň patrí aj evidencia hlásenia trvalého pobytu obyvateľov obce. V obci sa v roku 2010 prihlásilo na trvalý pobyt asi osem občanov. Mená si presne nepamätala, no boli to tí občania, ktorých prihlasovací lístok na trvalý pobyt predložila vo fotokópii. Občania, ktorí sa prihlásili, majú všetci nehnuteľnosti v obci. Sú to rodinné domy alebo chaty. Pri prihlasovaní občania uvádzajú rôzne dôvody, väčšinou sú to však bytové dôvody. Pokiaľ išlo o odhlásených obyvateľov, svedkyňa predložila zoznam obyvateľov, ktorí boli z obce odhlásení. Dodala, že P. J. a M. J., ako aj Ing. I. J. sa odhlásili z obce Trebichava 28. decembra 2010. Túto skutočnosť aj vyznačila v predloženej evidencii odhlásených osôb.

III.

13. Podľa čl. 129 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) ústavný súd rozhoduje o ústavnosti a zákonnosti volieb... do orgánov územnej samosprávy ...

Podľa čl. 69 ods. 1 ústavy orgánmi obce sú obecné zastupiteľstvo a starosta obce.

Podľa čl. 69 ods. 3 ústavy starostu obce volia obyvatelia obce, ktorí majú na jej území trvalý pobyt, na základe všeobecného, rovného a priameho volebného práva tajným hlasovaním na štvorročné obdobie.

Z citovaných článkov ústavy vyplýva, že podobne, ako sú zdrojom štátnej moci občania (čl. 2 ods. 1 ústavy), obdobne zdrojom moci obecnej samosprávy sú obyvatelia obce. Obyvatelia obce ustanovujú túto obecnú samosprávnú moc prostredníctvom slobodných a demokratických volieb. Voľby sú teda prostriedkom pravidelného obnovovania verejnej moci občanmi, resp. obyvateľmi obce. Tomuto zodpovedá i zákonná úprava volebného súdnicstva, ktorého zmyslom a účelom v demokratickom právnom štáte je nezávislý prieskum regulárnosti priebehu a výsledkov volieb, garancie legitimacy moci dodržaním legality jeho utvárania. Volebné súdnicstvo je pritom z pohľadu ústavného založené na príčinnej súvislosti medzi volebnou vadou (a to objektívnou alebo potencionálnou) a zložením zastupiteľského zboru a zároveň na vyvrátiteľnej domnienke, podľa ktorej volebný výsledok zodpovedá vôli voličov. Predložiť dôkazy na vyvrátenie tejto domnienky je povinnosťou toho, kto volebné pochybenie namieta.

Podľa čl. 30 ods. 1 prvej vety ústavy občania majú právo zúčastňovať sa na správe verejných vecí priamo alebo slobodnou voľbou svojich zástupcov.

Podstatou ochrany ústavnosti vo volebných veciach je ochrana práv zaručených v čl. 30 ústavy, t. j. aktívneho a pasívneho volebného práva. Všeobecné volebné právo, ktoré je v tomto článku zaručené, znamená právo všetkých občanov, resp. obyvateľov obcí v danom štáte, ktorí dosiahli istú vekovú hranicu, jednak svojím hlasom spolurozhodovať pri tvorbe zastupiteľských orgánov (aktívne volebné právo) a jednak uchádzať sa o zvolenie za člena niektorého zo zastupiteľských orgánov (pasívne volebné právo). Rovnosť volebného práva znamená zaručenie toho, aby každý z voličov i kandidátov mal rovnaké postavenie.

Podstatou zákonnosti volieb do orgánov samosprávy obcí je zase uskutočnenie volieb v súlade so všetkými právnymi predpismi so silou zákona, ktoré sa týkajú volieb do orgánov samosprávy obcí (*mutatis mutandis* PL. ÚS 34/99). Zistená nezákonnosť volieb do orgánov samosprávy obcí musí byť v príčinnej súvislosti s takým následkom porušenia práv, ktoré je v konečnom dôsledku porušením ústavného volebného práva a jeho princípov (*mutatis mutandis* PL. ÚS 21/94).

Základným interpretačným pravidlom pre zákony, ktoré bližšie upravujú výkon politických práv, je čl. 31 ústavy. Podľa tohto ustanovenia zákonná úprava všetkých politických práv a slobôd a jej výklad a používanie musia umožňovať a ochraňovať slobodnú súťaž politických síl v demokratickej spoločnosti. Toto ustanovenie ústavy má priamu spojitosť so všetkými politickými právami vyjadrenými v ústave a svojou povahou ovplyvňuje formovanie politických síl v demokratickej spoločnosti. Slobodná súťaž politických síl nachádzajúca výraz predovšetkým vo voľbách je základným predpokladom fungovania demokratického štátu (PL. ÚS 19/98).

Právomoc ústavného súdu zrušiť výsledok volieb alebo vyhlásiť voľby za neplatné podľa § 63 ods. 1 zákona o ústavnom súde sa uplatní len vtedy, ak k porušeniu zákona dôjde spôsobom ovplyvňujúcim slobodnú súťaž politických síl v demokratickej spoločnosti. Na uplatnenie tohto oprávnenia ústavného súdu sa však vyžaduje hrubé alebo závažné porušenie, prípadne opätovné porušenie zákonov upravujúcich prípravu a priebeh volieb (napr. sp. zn. PL. ÚS 17/94, sp. zn. PL. ÚS 19/94, sp. zn. PL. ÚS 50/99). Inými slovami, každé porušenie zákona Slovenskej národnej rady č. 346/1990 Zb. o voľbách do orgánov samosprávy obcí v znení neskorších predpisov (ďalej len „volebný zákon“) nevyvoláva nevyhnutne neplatnosť volieb alebo voľby kandidáta. Ústavný súd každý prípad posudzuje materiálne, prihliada pritom tak na účel a zmysel volebného zákona, ako aj na princípy uznávané demokratickými štátmi. Neplatnosť volieb alebo voľby kandidáta môže spôsobiť len tak závažné porušenie volebného zákona, ktoré už sponchybnuje výsledky volieb a ktoré odôvodnene vyvoláva pochybnosť o tom, či voľby a ich výsledky sú prejavom skutočnej vôle voličov.

Volebné vady sa neposudzujú podľa zásad súdnictva správneho, ale podľa zásad súdnictva volebného. Volebný výsledok sa zrušuje len vtedy, ak volebná vada mohla mať vplyv na celkové rozhodnutie voličov. Dôležitým komponentom volebného súdnictva je teda zisťovanie intenzity volebných vád z hľadiska ich vplyvu na výsledok volieb.

S ohľadom na uvedené možno konštatovať, že vo všeobecnosti musia byť splnené tri predpoklady, aby bolo možné vyhovieť volebnej sťažnosti: 1. protizákonnosť, porušenie zákonov týkajúcich sa volieb, 2. vzťah medzi touto protizákonnosťou a neplatnosťou volieb

alebo voľby kandidáta a 3. intenzita protizákonnosti, ktorá už spochybňuje výsledky volieb a ktorá odôvodnene vyvoláva pochybnosť o tom, či voľby a ich výsledky sú prejavom skutočnej vôle voličov (PL. ÚS 118/07).

S ohľadom na uvedené zásady a kritériá ústavný súd v okolnostiach danej veci posúdil, či zistené skutočnosti jednotlivito, alebo spoločne sú ústavne relevantným porušením príslušných ustanovení volebného zákona.

14. Sťažovateľka predovšetkým namieta, že miestna volebná komisia umožnila bezdôvodne najmenej štyrom voličom voliť do prenosnej volebnej urny na miestach, ktoré sa nenachádzali v územnom obvode volebného okrsku.

Podľa § 31 ods. 6 volebného zákona volič môže požiadať zo závažných, najmä zdravotných dôvodov okrskovú volebnú komisiu o to, aby mohol hlasovať mimo volebnej miestnosti, a to len v územnom obvode volebného okrsku, pre ktorý bola okrsková volebná komisia zriadená. V takom prípade okrsková volebná komisia vyšle k voličovi dvoch svojich členov s prenosnou volebnou schránkou, hlasovacími lístkami a obálkou. Volič hlasuje tak, aby sa dodržala tajnosť hlasovania.

Zákonnými podmienkami hlasovania do prenosnej volebnej schránky v zmysle citovaného § 31 ods. 6 volebného zákona sú predovšetkým závažné, najmä zdravotné dôvody voliča. V danom prípade však nebolo sporné, že v prípade voličky K. D. tieto dôvody splnené neboli. Hlasovanie menovanej voličky do prenosnej volebnej urny bolo realizované z dôvodu výkonu práce, a nie zo zdravotných dôvodov, avšak zaneprázdnenosť výkonom zamestnania nemožno považovať za tak mimoriadny dôvod, aby bolo potrebné a možné vykonať volebný akt do prenosnej volebnej schránky, navyše ešte mimo volebného okrsku. Nehovoriac o tom, že volička K. D., ako sama uviedla, v deň komunálnych volieb, v čase medzi 11.00 h a 15.30 h sa zdržiavala v obci Trebichava, avšak možnosť voliť v tomto čase nevyužila. Rovnako zdravotné alebo iné závažné dôvody v prípade volieb A. M. a I. M. prostredníctvom volebnej schránky preukázané nepochybne neboli. Naopak, vysoký vek Š. Ď. mohol byť dôvodom hlasovania do prenosnej volebnej schránky.

Vychádzajúc z uvedených skutočností ústavný súd konštatuje, že minimálne v prípade voličky K. D. došlo k porušeniu § 31 ods. 6 volebného zákona, pričom toto porušenie volebného zákona svojou intenzitou samo osebe ešte nemohlo ovplyvniť výsledky napadnutých volieb, avšak v spojení s ďalšími porušeniami volebného zákona, tak ako to bude uvedené nižšie, tieto volebné vady nadobudli taký charakter, ktoré predstavovali dostatočné dôvody na vyhlásenie napadnutých volieb za neplatné.

15. Sťažovateľka ďalej namietala, že v obci Trebichava, v ktorej má trvalý pobyt 43 občanov a do zoznamu voličov je z nich zapísaných 39, krátko pred napadnutými voľbami bolo „*na trvalý pobyt účelovo, v snahe ovplyvniť výsledok volieb v prospech odporkyne... prihlásených 8 občanov*“. Podľa sťažovateľky išlo predovšetkým o občanov, ktorí vlastnia v katastrálnom území obce rekreačné domy, ale trvalo sa v obci nezdržiavajú. Niektorým z týchto osôb „*po intervencii odporkyne ako starostky v predchádzajúcom volebnom období došlo k predaju obecného pozemku... bez súhlasu vlastníkov susediacich pozemkov*“, preto je sťažovateľka presvedčená o tom, že vzhľadom na celkový počet obyvateľov obce účelové prihlásenie asi 20 % voličov krátko pred komunálnymi voľbami ovplyvnili výsledok volieb v prospech odporkyne.

Podľa § 2 ods. 1 volebného zákona právo voliť do orgánov samosprávy obcí majú obyvatelia Slovenskej republiky, ktorí majú v obci... trvalý pobyt...

Podľa § 3 ods. 1 zákona č. 253/1998 Z. z. o hlásení pobytu občanov Slovenskej republiky a registri obyvateľov Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o hlásení pobytu“) trvalý pobyt je pobyt občana spravidla v mieste jeho stáleho bydliska na území Slovenskej republiky. ...

Ústavný súd v súvislosti s námietkou „účelového prihlásenia na trvalý pobyt“ už považoval za potrebné zdôrazniť, že trvalý pobyt v obci ako ústavná a zákonná podmienka výkonu aktívneho volebného práva (ale i pasívneho volebného práva) pre voľby do obecného zastupiteľstva a voľby starostu obce nie je v právnej úprave ustanovená samoučelne. Sleduje totiž legitímny cieľ, aby orgány samosprávy obce mali právo voliť len obyvatelia obce, t. j. tí, ktorí v obci trvale žijú, a teda tvoria (relatívne) trvalú súčasť

územného spoločenstva osôb, ktoré si prostredníctvom volieb do orgánov samosprávy obcí volí svojich zástupcov pre ten účel, aby im zverilo na obdobie štyroch rokov podstatný rozsah svojho práva na výkon územnej samosprávy. Ústavný súd v tejto súvislosti poznamenal, že ide o cieľ, ktorý vychádza z podstaty územnej samosprávy ako ústavného princípu, ktorá je jednou zo základných hodnôt demokratického a právneho štátu (mutatis mutandis I. ÚS 55/00). Za týchto okolností sú v rozpore s účelom a funkciou volieb do orgánov samosprávy obcí také aktivity kandidátov na funkcie v orgánoch samosprávy obcí, ktoré na základe zneužitia liberalizácie právnej úpravy hlásenia (trvalého) pobytu občanov (zákon o hlásení pobytu) smerujú k tomu, aby sa týchto volieb mohli zúčastniť aj také osoby, ktoré trvalo žijú mimo územia obce, a teda netvorí, resp. v skutočnosti nechcú tvoriť trvalú súčasť tohto územného spoločenstva fyzických osôb–obyvateľov obce (PL. ÚS 110/07).

Vykonaným dokazovaním v konaní pred ústavným súdom bolo preukázané (najmä body 4, 5 a 12 tohto nálezu), že v období dvoch mesiacov pred konaním volieb sa na trvalý pobyt v obci Trebichava prihlásilo 8 osôb oprávnených voliť, t. j. 20 % zo všetkých oprávnených voličov. Do konca decembra 2010 sa pritom z tejto skupiny osôb odhlásili z trvalého pobytu tri osoby (P. J., M. J. a Ing. I. J.). Menované tri osoby boli prihlásené evidenčne na trvalý pobyt v Trebichave iba 40 dní, preto ústavný súd dospel k záveru, že minimálne týmto trom voličom nemohol vzniknúť v obci faktický trvalý pobyt, pretože v skutočnosti tieto osoby zrejme ani nemali záujem stať sa súčasťou územného spoločenstva obyvateľov obce. Okolnosti prípadu naopak nasvedčujú tomu, že nosným dôvodom ich prihlásenia sa na trvalý pobyt v obci bolo získanie možnosti hlasovať vo voľbách do orgánov miestneho zastupiteľstva, a tým ovplyvniť výsledky volieb. Nemožno samozrejme vyvodiť závery v tom zmysle, že ich hlasy získala len niektorá z kandidátov na starostu obce, a spochybňovať tak iba mandát zvolenej starostky. Možno však konštatovať, že konanie uvedených voličov bolo motivované snahou obchádzať volebný zákon a skutočnosť, že v obci Trebichava hlasovali, hoci im toto právo neprislúchalo, má za následok neplatnosť ich hlasovania, ktoré v spojení aj s ďalšími volebnými vadami (bod 14 nálezu–hlasovanie zdravej osoby do prenosnej volebnej schránky) potenciálne spôsobuje aj neplatnosť volieb starostu v obci Trebichava.

16. Ústavný súd napokon zvažoval, či uvedené zistené porušenie § 31 ods. 6 volebného zákona (protizákonné voľby do prenosnej urny) a zistené porušenie § 2 ods. 1 volebného zákona (fiktívny trvalý pobyt voličov) mohli mať v okolnostiach danej veci také dopady, že mohli vyvolať reálne pochybnosti o tom, či napadnuté voľby boli slobodné a ich výsledky sú prejavom skutočnej vôle oprávnených voličov.

V daných súvislostiach ústavný súd poukazuje aj na to, že volebné súdnictvo je založené na predpoklade objektívnej príčinnej súvislosti medzi volebnou vadou a zložením zastupiteľského zboru, alebo aspoň na možnej príčinnej súvislosti (potenciálnej causalite). Túto možnú príčinnú súvislosť však treba vykladať nie iba ako abstraktnú možnosť, ale treba ju v konaní riadne preukázať (mutatis mutandis rozhodnutie Ústavného súdu Českej republiky sp. zn. IV. ÚS 787/06 z 29. januára 2007).

V predmetnom prípade ústavný súd dospel k záveru, že pri rozdieli 4 hlasov medzi zvolenou starostkou a medzi sťažovateľkou, minimálne vo vzťahu k štyrom voličským hlasom (protizákonné hlasovanie do prenosnej urny v prípade najmenej jednej voličky a fiktívne prihlásenie najmenej troch voličov na trvalý pobyt) možno predpokladať objektívnu príčinnú súvislosť medzi uvedenými volebnými pochybeniami a osobou zvolenej starostky, pričom táto možná príčinná súvislosť bola v danej veci aj preukázaná.

Vychádzajúc zo všetkých uvedených zistení úlohou ústavného súdu bolo napokon posúdiť, do akej miery malo alebo mohlo mať preukázané porušenie § 2 ods. 1 volebného zákona a § 31 ods. 6 volebného zákona vplyv na výsledok hlasovania a na výsledky volieb starostu obce Trebichava konaných 27. novembra 2010.

Ústavný súd dospel k záveru, že pre uvedené preukázané závažné a viacnásobné porušenie volebného zákona bolo treba konštatovať, že predmetné volebné pochybenia sú vo svojom súhrne značnej intenzity a zakladajú právomoc ústavného súdu vyhlásiť napadnuté voľby za neplatné, pretože zistené porušenia volebného zákona mohli rozhodujúcim spôsobom ovplyvniť priebeh a výsledok volieb starostu obce Trebichava.

17. Sťažovateľka vo svojej volebnej sťažnosti uplatnila aj úhradu trov právneho zastúpenia.

Podľa § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde môže ústavný súd v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti uhradil inému účastníkovi konania jeho trovy.

Vychádzajúc z okolností daného prípadu, a pretože nebolo úlohou ústavného súdu podrobne skúmať zodpovednosť zvolenej starostky pri porušovaní označených ustanovení volebného zákona, ústavný súd návrhu sťažovateľky v uvedenom smere nevyhovela a náhradu trov konania jej nepriznal.

18. Zo všetkých uvedených dôvodov ústavný súd rozhodol podľa § 63 ods. 1 písm. a) zákona o ústavnom súde tak, ako to je uvedené vo výrokovej časti tohto nálezu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 23. februára 2011